

Svensk Tidskrift

GRUNDAD 1911. NÄTTIDNING FÖR POLITIK, EKONOMI OCH KULTUR.

START REDAKTION OM SVENSK TIDSKRIFT STIFTELSE ARKIVET

FÖRLAGET PRENUMERERA IN ENGLISH

6 OKTOBER 2023

Jonas Grafström: Frihet måste förtjänas och försvaras i varje generation

Rainer Zitelmann
Myter om Kapitalism
2023, Svensk Tidskrift

Zitelmanns bok för tankarna till ett citat av Coretta Scott King: ”Struggle is a never ending process. Freedom is never really won, you earn it and win it in every generation”. Även om det känns som att antikapitalisterna har motats tillbaka genom helvetets portar, eller i alla fall vilar på ett Starbuckscafé kommer de någon

arvidlindmansfond.se

Lindmanfonden utlyser löpande stipendier för skribenter och då särskilt unga skribenter, resestipendier samt bidrag till bokproduktion och utgivning.

Läs mer här.

gång tillbaka som en ovälkommen vinter. Dåliga idéer som gränsar till religion dör aldrig, de dyker bara upp i nya former.

Boken är tredelad och inleds med tio kapitel om de värsta antikapitalistiska felsluten. Zitelmann börjar med att göra upp med påståendet att kapitalism leder till svält och fattigdom. I sig bidrar han inte med något unikt i det första kapitlet då många andra har visat på samma sak, såsom Johan Norberg eller Hans Roslings insikter om hur verkligheten skiljer sig från vad folk tror. Men det finns en klar poäng i att hamra in budskapet för det kommer alltid nya personer som inte vet hur världen ser ut. De nyttigaste av de första tio kapitlen är de lite mer akademiska, där Zitelmann visar att kapitalism inte leder till monopol och slår sönder klyschan att kapitalism främjar själviskhet.

Vidare är det bra att påminnas om att vinst är att minimera slöseri. De företag som inte går med vinst är på väg mot en sottdöd. Vinstintresset spelar en viktig roll i att driva innovation, vilket i sin tur är vår bästa chans att lösa olika miljöproblem. En växande ekonomi är en ekonomi där välståndet ökar och detta välstånd är nödvändigt för att på ett socialt acceptabelt sätt kunna ställa om. Företag som strävar efter vinst har ett starkt incitament att investera i FoU för att utveckla nya produkter, tjänster och teknologier. Vinstjakten kan handla om något så till synes simpelt som att designa om formen på en läskburk. Övergången från knubbiga burkar till avlånga sparar 3-4 gram aluminium per burk. Kilopriset för aluminium är strax över två dollar och varje dag säljs det en halv miljard burkar för enbart läsk och öl på planeten. Det finns helt enkelt enorma vinster att göra på att bli mer resurseffektiv. Innovativa lösningar differentierar dessutom företag från konkurrenter och ger konkurrensfördelar, vilket kan öka deras marknadsandel och vinster.

Något som jag verkligen uppskattar med Zitelmans bok är att perspektivet är tyskt/östeuropeiskt, och att många av de referenser och exempel som han använder kommer från dessa regioner i stället för de mer anglosaxiska referensramarna som jag själv är van vid. Detta ger en fräsch insikt i den ekonomiska och historiska utvecklingen i dessa områden.

Del 2 handlar om antikapitalisternas alternativ. Zitelmann visar att socialismen bara ser bra ut på pappret – förutom då på pappret i historieböckerna. Att alla alternativ alltid har misslyckats behöver nog ingen påminnas om, men det var ändå välbehövligt att beskriva hur många gånger värre försöken var. Brotten mot mänskligheten som är kommunismens signum har försvarats av vissa intellektuella och aningslösa människor gör det fortfarande, de tror det kommer bli rätt nästa gång. Det blir aldrig rätt. Ibland glömmer man hur dåligt det alltid har gått och vilken grymhet som släpps lös när motsvarande religiösa fanatiker försöker uppnå sin utopi.

Del 3 avhandlar de vanliga uppfattningarna om kapitalismen baserat på undersökningar i olika länder. I den svenska utgåvan finns ett specifikt kapitel om Sverige medan Europa och USA får ett eget kapitel. För en svensk läsare är detta väldigt bra och jag antar att ett liknande upplägg finns för vart och ett av de 32 länder som boken getts ut i.

Det är avgörande att vi förstår de underliggande orsakerna till och drivkrafterna bakom antikapitalism. Det finns inte mycket logiskt tänkande i antikapitalismen oavsett om de försöker klä den i gyllene akademiska kläder. Det handlar snarare om känslor och känsloutbrott. Zeitelmann tar upp boken *The God that failed* som beskriver några av de psykologiska mekanismerna bakom antikapitalism. Avundsjuka är en bärande bit. Antikapitalisterna skulle nog själva inte erkänna det utan försöka klä det i ädla motiv men i slutändan handlar det om en av mänsklighetens mörkaste känslor som får utlopp. Det och externt kontrollfokus. Den osympatiska avunden kan därmed kallas ”social rättvisa” men är snarare ett försök att stärka den egna plånboken och egot.

Boken betonar att frihet är något som måste förtjänas och försvaras i varje ny generation, och att det aldrig är en självklarhet som kan tas för given. Det är synd att en bok som denna måste skrivas men varje trädgård behöver skötas om för att ogräset inte ska växa till.

Jonas Grafström är vVD för Ratio – Näringslivets forskningsinstitut

Skribenten har inga kopplingar till Svensk Tidskrift eller dess förslag